

Kohtuasi C-621/21**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

6. oktoober 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Administrativen sad Sofia-grad (Sofia linna halduskohus, Bulgaaria)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

29. september 2021

Kaebaja:

WS

Vastustaja:

Intervyuirasht organ na Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet (ministrite nõukogu juures asuv riigi migratsiooniameti ärakuulamisosakond)

Põhikohtuasja ese

Direktiivis 2011/95/EL sätestatud tingimused rahvusvahelise kaitse andmiseks seoses perversivalla kujul avalduva naistevastase soolise vägivallega; alternatiivne täiendava kaitse andmise võimalus, arvestades ohtu, et päritoluriiki tagasipöördumise korral langeb taotleja aumõrva ohvriks.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL tõlgendamine ELTL artikli 267 teise lõigu alusel

Eelotsuse küsimused

1. Kas direktiivi 2011/95/EL põhjendusest 17 tulenevalt on määratlused ja mõisted, mis on sätestatud ÜRO 18. detsembri 1979. aasta konventsioonis naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta ning Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioonis, kohaldatavad naistevastase soolise vägivalla klassifitseerimisel rahvusvahelise kaitse andmise alusena vastavalt 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsioonile ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivile 2011/95/EL, (mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule), või on naistevastasel soolisel vägivallal rahvusvahelise kaitse andmise alusena direktiivi 2011/95 kohaselt iseseisev tähendus, mis erineb viidatud rahvusvahelise õiguse aktides sätestatud tähendusest?

2. Kas naistevastasele soolisele vägivallale tuginemisel on olukorras, kus tagakiusamise põhjusena tuleb vastavalt direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punktile d kindlaks määrata kuuluvus teatavasse sotsiaalsesse rühma, oluline üksnes tagakiusamise ohvri bioloogiline või sotsiaalne sugu (vägivald, mis on suunatud naise vastu põhjusel, et tegemist on naisega), kas tagakiusamise konkreetsete vormid/aktid/toimingud, mis on mitteammendavalt loetletud põhjenduses 30, võivad olla otsustavad „rühma ühiskonnas nähtavuse“ aspektist, see tähendab võivad olenevalt päritolumaa olukorrast olla seda rühma eristav tunnus, või võivad need aktid hõlmata vaid direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 1 punktis a või f nimetatud tagakiusamistoiminguid?

3. Kas bioloogiline või sotsiaalne sugu on juhul, kui kaitset taotleb isik tugineb perevägivalla kujul avalduvale soolisele vägivallale, piisav alus, et määrata kindlaks tema kuuluvus teatavasse sotsiaalsesse rühma kooskõlas direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punktiga d, või tuleb tuvastada täiendav eristav tunnus, kui anda direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punktile d sõnastusel põhinev tähttäheleline tõlgendus, mille kohaselt peavad tingimused olema täidetud kumulatiivselt ja soo aspektid alternatiivselt?

4. Kas direktiivi 2011/95 artikli 9 lõiget 3 tuleb juhul, kui taotleja tugineb perevägivalla kujul avalduvale soolisele vägivallale, mida põhjustab mitteriiklik osaleja direktiivi 2011/95 artikli 6 punkti c tähenduses, tõlgendada nii, et põhjusliku seose olemasoluks piisab seose tuvastamisest artiklis 10 märgitud tagakiusamise põhjuste ja lõikes 1 nimetatud tagakiusamistoimingute vahel või tuleb kindlasti tuvastada puuduv kaitse väidetava tagakiusamise eest ja/või on seos olemas nendel juhtudel, mil tagakiusamist põhjustavad mitteriiklikud osalised ei käsita üksikuid tagakiusamistoiminguid/vägivallaakte sool põhinevatena?

5. Kas tegelik aumõrva oht päritoluriiki tagasipöördumisel võib muude tingimuste täidetuse korral põhjendada täiendava kaitse andmist vastavalt

direktiivi 2011/95 artikli 15 punktile a koosmõjus EIÕK artikliga 2 (kellelki ei või tahtlikult võtta elu) või tuleb seda käsitada kahjuna vastavalt direktiivi 2011/95 artikli 15 punktile b koosmõjus EIÕK artikliga 3, nagu seda on tõlgendatud Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas, arvestades üldhinnangut, mis on antud edasiste sool põhinevate vägivallaaktide ohule, või piisab kõnealuse kaitse andmiseks sellest, et taotleja ise ei taha anda ennast päritoluriigi kaitse alla?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Liidu toimimise leping, artikli 78 lõige 1

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta **direktiiv 2011/95/EL**, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT 2011, L 337, lk 9; edaspidi „direktiiv 2011/95“), eelkõige põhjendused 17, 29 ja 30 ning artikli 2 punktid d ja f, artikli 4 lõike 3 punkt c, artikkel 6, artikli 7 lõige 2, artikli 9 lõiked 1–3, artikli 10 lõiked 1 ja 2

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta **direktiiv 2013/32/EL** rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (ELT 2013, L 180, lk 60), eelkõige artikli 33 lõige 2 ja artikli 40 lõiked 2 ja 3

Euroopa Parlamendi 8. märtsi 2016. aasta resolutsioon naispagulaste ja -varjupaigataotlejate olukorra kohta ELis (2015/2325(INI)) (edaspidi EP 8. märtsi 2016. aasta resolutsioon“), eelkõige punktid 13, 15 ja 18

Euroopa Parlamendi 12. septembri 2017. aasta resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu nõukogu otsus Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooni Euroopa Liidu nimel sõlmimise kohta (COM(2016)0109 – 2016/0062(NLE))

Euroopa Parlamendi 4. aprilli 2019. aasta resolutsioon, millega palutakse Euroopa Kohtu arvamust Euroopa Liidu ühinemist Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooniga käsitlevate ettepanekute kooskõla kohta aluslepingutega ning ühinemise menetluse kohta (2019/2678(RSP))

Nõukogu 11. mai 2017. aasta otsus (EL) 2017/866 Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooni Euroopa Liidu nimel allkirjastamise kohta seoses varjupaiga ja mittetagasisaatmisega (ELT 2017, L 131, lk 13)

Viidatud Euroopa Liidu Kohtu (edaspidi „Euroopa Kohus“) praktika

14. mai 2020. aasta **otsus** (suurkoda) FMS jt (liidetud kohtuasjad C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367), eelkõige punktid 192, 196 ja 197

7. novembri 2013. aasta **otsus** X jt (liidetud kohtuasjad C-199/12–C-201/12, EU:C:2013:720), punktid 45–47

4. oktoobri 2018. aasta **otsus** Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801), punkt 89

Viidatud rahvusvahelise õiguse normid

28. juulil 1951 Genfis allkirjastatud pagulasseisundi konventsioon, mida on muudetud ja täiendatud 31. jaanuari 1967. aasta pagulasseisundit käsitleva New Yorgi protokolliga (edaspidi „Genfi pagulasseisundi konventsioon“), eelkõige preambul ja artikli 1 punkti a alapunkt 2

Konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta, vastu võetud ÜRO peassamblee poolt 18. detsembril 1979, eelkõige artikkel 1

Naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise komitee (CEDAW komitee) üldised soovitused naiste diskrimineerimise kõikide vormide likvideerimiseks nr 19, 24 ja 25

Naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon, mille võttis 7. aprillil 2011 vastu Euroopa Nõukogu ministrite komitee (edaspidi „Istanbuli konventsioon“), eelkõige artiklid 2, 3, 60 ja 61

Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon (edaspidi „EIÕK“), eelkõige artiklid 2, 3 ja 15

Viidatud Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika

9. juuni 2009. aasta otsus OPUZ vs. Türgi (kohtuasi 33401/02), punktid 97 ja 98

20. juuli 2010. aasta otsus N vs. Rootsi (kohtuasi 23505/09), punktid 55, 59, 60, 61 ja 62

Riigisisese õigusnormid

Varjupaiga- ja pagulaste seadus (Zakon za ubezhishteto i bezhantsite, edaspidi „ZUB“), eelkõige artiklid 8, 9, 13 ja 76b ning ZUB lisasätete § 1 punktid 5 ja 6

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Kaebaja WS on Türgi Vabariigi kodanik, kes on etniliselt kuuluvuselt kurd, usutunnistuselt sunniidist moslem ja perekonnaseisu järgi lahutatud. 2018. aasta juunis lahkus ta Türgist ja suundus seaduslikult Bulgaariasse, kasutades riigis välja antud passi ja tööviisat. Ta saabus Plovdivi linna Bulgaarias. Vahendaja kaudu hankis ta ühenädalase Saksamaa viisa ja sõitis lennukiga Berliini oma tädi juurde. 21. juunil 2018 esitas ta seal kaitse taotluse, kuid Saksamaa Liitvabariigi vastuvõtmisspalve alusel tegi riiklik migratsiooniamet (Darzhavna agentsia za bezhantsite, edaspidi „DAB“) 28. veebruaril 2019 otsuse isik tema rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eesmärgil Bulgaariasse tagasi võtta.
- 2 Taotleja avaldas kolme 2019. aasta oktoobris toimunud ärakuulamise käigus, et tal oli Türgis probleeme lahutatud abikaasaga BS, kellega oli tema perekond ta abielluma sundinud ja kellega tal on kolm tütart. Pärast mitut vägivallaakti, mille tagajärjel oli ta korduvalt paigutatud vägivalla ohvriks langenud naiste turvakodusse, jättis ta 2016. aasta septembris oma abikaasa maha ja asus elama teise mehe juurde. Selle mehega sõlmis ta 2017. aastal religioosse abielu ja sai poja. Oma lihaselt perekonnalt ta BS-iga tülitsedes abi ei saanud. Ta märgib, et ta kardab oma elu pärast, ja esitab tõendid selle kohta, et tema endine abikaasa, abikaasa perekond ja tema enda perekond on teda ähvardanud, ja et tal on hirm, et Türki tagasipöördumise korral ta tapetakse. Lahutus esimesest abikaasast jõustus 2018. aasta septembris, mil ta oli Türgist juba lahkunud.
- 3 DAB juhataja jättis 21. mai 2020. aasta otsusega WSi rahvusvahelise kaitse taotluse põhjendamatusesse tõttu rahuldamata. Asutus leiab, et Türgist lahkumise põhjused on taotletud rahvusvahelise kaitse seisukohast ebaolulised. Tema hinnangul ei saa neid seostada mitte ühegi Bulgaaria seaduses nimetatud alusega, milleks on põhjendatud kartus tagakiusamise ees „rassi“, usutunnistuse, rahvuse, poliitiliste veendumuste või teatud sotsiaalsesse rühma kuuluvuse tõttu. Peale selle ei väitnud taotleja, et teda on taga kiusatud tema soo pärast. Asutuse otsuse peale esitatud kaebus jäeti Administrativen sad Sofia gradis (Sofia linna halduskohus) ja Varhoven administrativen sadis (Bulgaaria kõrgeim halduskohus) rahuldamata, mistõttu jäi otsus jõusse.
- 4 WS esitas 13. aprillil 2021 taas rahvusvahelise kaitse taotluse ja lisis üheksa täiendavat kirjalikku tõendit, mis on tema hinnangul tema isikliku olukorra ja tema päritoluriigi seisukohast olulised. Nendele tuginedes väidab WS, et tema puhul on pagulasseisundi omistamise alused olemas (ZUB artikli 8 lõike 1 kohaselt), kuna ta kuulub teatud sotsiaalsesse rühma, nimelt nende naiste rühma, kes on kogenud perevägivalda, ja nende naiste rühma, kes võivad osutada aukuritegude ohvriteks. Taotluses märgitakse, et tagakiusamise põhjustavad mitteriiklikud osalised, kelle eest ei saa Türgi riik teda hoolimata võetavatest meetmetest kaitsta. Türki võimaliku tagasipöördumise suhtes esitatakse vastuväide, et välismaalasel ei ole seal kedagi, kellele loota, ja et ta kardab, et tema lahutatud abikaasa ta tapab või et selle perekond või tema enda perekond paneb tema kallal toime aumõrva või sunnib teda taas abielluma. Ta leiab, et tema

olukord on vahepeal halvenenud, kuna tal on laps mehega, kellega ta ei ole abielus. Uue asjaoluna nimetab ta fakti, et 2021. aasta märtsis denonsseeris Türgi Istanbuli konventsiooni. WS väidab, et tema puhul on täidetud ZUB artikli 9 lõike 1 punktis 1 ja punktis 2 sätestatud humanitaarse seisundi omistamise tingimused, kuna Türgi tagasipöördumise korral võidakse tema suhtes toime panna EIÕK artiklites 2 ja 3 märgitud rikkumised.

- 5 WSi korduvat taotlust algatada rahvusvahelise kaitse andmise menetlus ei tunnistanud DABi ärakuulamisosakond vastuvõetavaks. WS esitas selle otsuse peale kaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule. Selle kohtu otsust ei saa kassatsioonkaebusega vaidlustada. Otsus on lõplik ja jõustub alates kuulutamisest.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 6 Kaebaja palub DABi ärakuulamisosakonna otsus kehtetuks tunnistada. Ta leiab, et kaitse saamiseks esitatud korduva taotlusega on ta esitanud uued kirjalikud tõendid oma isikliku olukorra ja päritoluriigi kohta. Ta märgib, et seadusjärgsed tingimused pagulasseisundi omistamiseks on tema puhul täidetud ja et ta on esitanud uusi tõendeid selle kohta, et tingimused ZUBi alusel humanitaarse seisundi andmiseks on täidetud.
- 7 Vastustaja esitab kaebusele vastuväited ja palub jätta kaebus rahuldamata. Ta leiab, et kirjalikud tõendid on vaidlustatud otsuses läbi vaadatud ja et taotleja ei ole esitanud oma isikliku olukorra ja oma päritoluriigi kohta uusi asjaolusid, mis põhjendaksid ZUBi alusel pagulasseisundi ja humanitaarse seisundi omistamist ja mida ei oleks eelnenud rahvusvahelise kaitse taotluse rahuldamata jätmise raames juba arvesse võetud.
- 8 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et tingimused eelotsusetaotluse esitamiseks Euroopa Kohtule on täidetud.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et eelotsusetaotluse esitamine on lubatav, kuna faktilise ja õigusliku olukorra poolest kuulub asi liidu õiguse, nimelt direktiivi 2013/32/EL ja direktiivi 2011/95/EL kohaldamisalasse. Asja menetlev kohtukollegium märgib, et sarnaseid küsimusi käsitlevad Euroopa Kohtu otsused, mis oleksid menetletava kohtuasja lahendamisel abiks, talle teadaolevalt puuduvad.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 9 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et hinnangu andmine küsimusele, kas kaebaja on esitanud oma olukorra kohta uusi tõendeid, on vahetult seotud selle küsimuse hindamisega, kas kaebaja puhul on täidetud direktiivi 2011/95 kohased rahvusvahelise kaitse andmise materiaalõiguslikud tingimused. Arvestades viidatud direktiivi põhjendust 17, toob eelotsusetaotluse esitanud kohus välja rahvusvahelise õiguse instrumendid, mis on viidatud põhjenduse järgi

liikmesriikidele siduvad. Peale Genfi pagulasseisundi konventsiooni ja selle juurde kuuluva pagulasseisundit käsitleva protokolliga kuuluvad nende hulka konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta ja Istanbuli konventsioon (eelkõige arvestades artiklites 34–40 sisalduvaid legaalseisundite definitsioone). Olgugi et viimati nimetatud konventsioon ei ole Bulgaarias kohaldatav (kuna Bulgaaria konstitutsioonikohtu otsuse kohaselt ei ole see kooskõlas Bulgaaria põhiseadusega, mistõttu ei saa seda ratifitseerida), leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkti d seisukohast on see oluline, et võtta arvesse päritoluriigis valitsevaid tingimusi taotleja võimaliku tagasipöördumise korral (eelkõige arvestades seda, et Türgi on konventsiooni denonsseerinud).

- 10 Seoses kohaldatavate rahvusvaheliste lepingutega tekib sisuliselt põhiküsimus, kas eelotsusetaotluse esitanud kohus saab mõiste „naistevastane sooline vägivald“ hindamisel aluseks võtta naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsioonis ja Istanbuli konventsioonis sisalduvad legaalseisundite definitsioonid või on kõnealusel mõistel iseseisev tähendus. Nende aspektide selgitamiseks sõnastati **esimene eelotsuse küsimus**.
- 11 **Teise eelotsuse küsimusega** seoses sisalduvad asja menetleva kohtukolleegiumi hinnangul tarvilikud tõlgendusjuhised naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise komitee (edaspidi „CEDAW komitee“) üldistes soovitusetes nr 19, 24 ja 25. Viidatud soovitusetes on sooline vägivald määratletud esiteks vägivallana, mis on suunatud naise vastu põhjusel, et tegemist on naisega või mis mõjutab naisi ebasproportsionaalselt, ja teiseks vägivallana, mis on suunatud selliste naiste vastu, kes vajavad kaitset või on seatud ebasoodsamasse olukorda, või naiste vastu, kellele saab lisaks diskrimineerimisele, mis on suunatud nende kui naiste vastu, osaks ka muu diskrimineerimine, mis põhineb näiteks „rassil“, etnilisel või usulisel enesemääramisel, puudel, vanusel või mõnel muul alusel.
- 12 Istanbuli konventsioon määratleb „naistevastase soolise vägivalla“ ühelt poolt samuti vägivallana, mis on suunatud naise vastu põhjusel, et tegemist on naisega, ja „naistevastase vägivalla“ inimõiguste rikkumisena. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et selline inimõiguste rikkumine võib tähendada direktiivi 2011/95/EL artikli 9 lõike 1 kohast tagakiusamist. Teiselt poolt on mõiste „pervägivald“ määratletud Istanbuli konventsioonis nii, et sellega on hõlmatud igasugused füüsilise, seksuaalse ja psühholoogilise vägivalla aktid, mis leiavad aset perekonnas või koduseinte vahel või endiste või praeguste abikaasade või partnerite vahel, sõltumata sellest, kas vägivallatseja elab või on elanud koos ohvriga samas elukohas. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et naistevastase soolise vägivalla konkreetsed aktid, mis on selliselt määratletud, on vastavuses direktiivi 2011/95/EL artikli 9 lõike 2 punktides a ja f nimetatud tagakiusamistoimingutega.
- 13 Järgmisena võtab eelotsusetaotluse esitanud kohus arvesse EP 8. märtsi 2016. aasta resolutsiooni. Selles rõhutatakse, et vägivalla ja diskrimineerimise soolised vormid, muu hulgas seksuaalne vägivald, sundabielu, pervägivald, nn

aukuriteod ja riigi poolt sanktsioneeritud sooline diskrimineerimine kujutavad endast tagakiusamist ja peaksid olema kehtivad põhjused ELis varjupaiga taotlemiseks. Eelotsusetaotluse esitanud kohus võtab siiski arvesse kohtujurist Hogani 11. märtsi 2021. aasta ettepanekut arvamuse menetluses 1/19, algatatud Euroopa Parlamendi taotlusel (EU:C:2021:198). Viidatud ettepaneku punkti 161 kohaselt ei näe liidu õigus käesoleval ajal ette üldist kohustust võtta arvesse naistevastast vägivalda kui üht tagakiusamise vormi, mis võib kaasa tuua pagulasseisundi omistamise.

- 14 Pidades silmas naistevastase soolise vägivalla käsitamist rahvusvahelise kaitse andmise alusena, kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus, kuidas ta peab tõlgendama mõistet „kuuluvus teatavasse sotsiaalsesse rühma“ direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkti d tähenduses. Eelkõige esinevad kahtlused, kas sellise kuuluvuse kindlaksmääramiseks on piisav tagakiusamise ohvri bioloogiline/sotsiaalne sugu (vägivald, mis on suunatud naise vastu põhjusel, et tegemist on naisega). Või võivad „rühma ühiskonnas nähtavuse“ seisukohast olla määravad tagakiusamise konkreetsed vormid/aktid/toimingud (st olla seda rühma eristav tunnus), kusjuures arvesse tuleb võtta päritoluriigis valitsevat olukorda? Lõpuks ei ole selge, kas need aktid võivad hõlmata üksnes direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 2 punktides a ja b nimetatud tagakiusamistoiminguid. Teisisõnu – kas direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkti d sõnastusel põhinevat tähtselist tõlgendust arvestades tuleks tuvastada täiendav rühma eristav tunnus.
- 15 Oma kaalutlustes **kolmanda eelotsuse küsimuse** kohta märgib asja menetlev kohtukolleegium, et direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punkt d määratleb kuuluvuse teatavasse sotsiaalsesse rühma kahe tingimuse kaudu, mis peavad olema täidetud kumulatiivselt. Ühelt poolt peab rühma liikmetel olema „sünnipärane tunnus“ või „ühine taust, mida ei saa muuta“, või ühine tunnus või veendumus, „mis on nende identiteedis või teadvuses nii fundamentaalne, et inimest ei tohiks sundida sellest lahti ütleva.“ Teiselt poolt peab sellel rühmal olema asjaomases riigis selgesti eristuv identiteet, kuna ümbritsev ühiskond tajub seda „erinevana“.
- 16 Samal ajal on samas sättes sõnaselgelt märgitud, et viidatud mõiste puhul on olulised soolised aspektid, sealhulgas sooline identiteet, seda siiski sidesõna „või“ kasutamisega, mis viitab alternatiividele: teatavasse sotsiaalsesse rühma kuuluvuse määramisel või asjaomase rühma tunnuste kindlakstegemisel.
- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et teatavasse sotsiaalsesse rühma kuuluvust ei saa määrata, arvestamata päritoluriigis valitsevat olukorda. Eelotsusetaotluse esitanud kohus tuvastab siiski, et katse puhul liigitada väidetav perevägivald soolise vägivalla vormiks tuleb arvestada seda, et see peab hõlmama naise ühiskonna kõikidel tasanditel, olenemata nende vanusest, haridusest, sissetulekust, sotsiaalsest staatusest või päritoluriigist. Mõnes ühiskonnas peetakse perevägivalda aga liiga sageli isiklikuks probleemiks, millega kergesti lepitakse. Seetõttu on eelotsusetaotluse esitanud kohtul veelgi raskem otsustada, kas tuleb eeldada, et soolise vägivalla (perevägivalla) konkreetne vorm/akt/toiming on

määrav „rühma ühiskonnas nähtavuse“ seisukohast osana direktiivi 2011/95 artikli 10 lõike 1 punktis d sisalduvast määratlusest. Väidetava soolise tagakiusamise eripära seisneb seevastu selles, et vägivaldse on ohvrile juba tuttav isik ja sageli on ohver vägivaldsest majanduslikult või muul moel sõltuv, mis suurendab hirmu vägivaldast teadaandmise ees. Seetõttu võib ohver sattuda taas sama isiku või perekonna vägivald ohvriks. Siinkohal leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus täiendavaid argumente, mis räägivad selle vastu, et konkreetselt väidetud perevägivalda silmas pidades on soolise tagakiusamise vormid/toimingud käesolevas asjas määravad rühma ühiskonnas „nähtavuse“ seisukohast direktiivi 2011/95 viidatud sätte tähenduses.

- 18 **Neljanda eelotsuse küsimuse** kohta esitatud kaalutlustes teeb eelotsusetaotluse esitanud kohus vahejärelduse, et teatud sotsiaalsesse rühma kuuluvuse määramisel on käesoleval juhul oluline üksnes taotleja bioloogiline või sotsiaalne sugu. Selliseks tõlgenduseks annab eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul alust direktiivi 2011/95 põhjendus 30 ja artikli 4 lõike 3 punkt c. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et eelkõige on asjakohaseks tagakiusamise põhjuseks vägivald, mis on suunatud naise vastu põhjusel, et tegemist on naisega. Ohvrile sai osaks rida soolise tagakiusamise konkreetseid vorme/akte/toiminguid, sealhulgas väidetud perevägivald ja aumõrva ähvardus. Kui kõnealused konkreetsed aktid/toimingud saavutavad oma olemuse või kordumise tõttu direktiivi 2011/95 artikli 9 lõikes 1 nimetatud raskusastme ja neid võib liigitada põhiliste inimõiguste raskeks rikkumiseks, siis on sooline vägivald pagulasseisundi omistamise alus, kui taotleja tõendab, et tal on põhjendatud hirm asjaomase tagakiusamise ees.
- 19 Sellest hoolimata kõhkleb eelotsusetaotluse esitanud kohus käsitamast perevägivald vormis esinevat soolist vägivalda, millele taotleja tugineb, põhjusena, mis lubab anda rahvusvahelise kaitse. Tekib küsimus, kuidas tuleb tuvastada direktiivi 2011/95 artikli 9 lõike 3 kohaselt nõutav põhjuslik seos vägivaldaaktide korral, mille on põhjendanud mitteriiklikud osalised direktiivi 2011/95 artikli 6 punkti c tähenduses. Arvestades seda, et direktiivi 2011/95 põhjenduses 29 ja artikli 9 lõikes 3 on kasutatud sidesõna „või“, tõlgendatakse põhjuslikku seost järgmiselt: (i) seos tagakiusamise põhjuste ja tagakiusamise vahel või (ii) seos tagakiusamise põhjuste ja tagakiusamise vastu puuduva kaitse vahel, kui tagakiusamise põhjuste ja tagakiusamise vahel seos puudub.
- 20 Direktiivi 2011/95 artikli 6 punktis c esitatud määratluse kohaselt peab aga juhul, kui väidetava tagakiusamise on põhjendanud mitteriiklikud osalised, olema võimalik tõestada, et punktides a ja b nimetatud osalised ei saa või ei taha pakkuda kaitset tagakiusamise või suure kahju tekitamise eest vastavalt artiklile 7. Sellest tulenevalt tuleks konkreetse vägivaldajuhtumi puhul tingimata tuvastada põhjuslik seos päritoluriigis puuduva kaitsega. Seda arvestades tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtul ka küsimus, kas direktiivi artikli 9 lõike 3 kohaselt ette nähtud põhjusliku seose tuvastamisel on oluline asjaolu, et tagakiusamise põhjendanud mitteriiklikud osalised ega tagakiusamistoimingute/vägivaldaaktide ohvrid ei suutu sellesse nii, nagu oleks sooline vägivald nende suhtes toime pandud üksnes soopõhiselt või bioloogilise

või sotsiaalse soo alusel. Kuidas tuleb seda küsimust hinnata eelkõige siis, kui taotlejad ei märgi oma olukorra kirjeldamisel, et neil on olnud „soopõhiseid probleeme“? Ka haldusasutus lähtus käesoleval juhul sellest, et „taotleja on täisealine ega ole märkinud, et teda on tema soo tõttu taga kiusatud“.

- 21 **Viienda eelotsuse küsimuse** esitab eelotsusetaotluse esitanud kohus juhaks, kui väidetav soolise vägivalla – perevägivalla – vormis toimunud tagakiusamine ei osutu pagulasseisundi omistamise põhjuseks. Sellisel juhul tuleks kontrollida, kas täidetud on täiendava kaitse andmise tingimused, st kas taotlejat ähvardaks päritoluriiki tagasipöördumisel reaalne oht kannatada suurt kahju direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti f tähenduses koosmõjus artikli 15 punktidega a ja b. Sellega seoses võtab eelotsusetaotluse esitanud kohus arvesse direktiivi 2011/95 põhjendust 34 koosmõjus EIÕK artiklitega 2 ja 3 ning Istanbuli konventsiooni artikli 3 punkti a ja CEDAW komitee üldise soovitusel nr 19 punkte 1 ja 7. Viidatud sätetes määratletakse sooline vägivald põhiliste inimõiguste ja põhivabaduste rikkumisena.
- 22 Sellega seoses tekib asja menetleval kohtukolleegiumil küsimus, kuidas tuleb täiendava kaitse saamist silmas pidades klassifitseerida väidetav aumõrva oht – kas see on piisav, et tuvastada reaalne oht kannatada suurt kahju vastavalt direktiivi 2011/95 artikli 15 punktile a, või tuleb seda tõlgendada ebainimliku või väärikust alandava kohtlemisena direktiivi 2011/95 artikli 15 punkti b tähenduses koosmõjus EIÕK artikliga 3, pidades silmas taotleja väidetud uue sundabielu ohtu, häbimärgistamist ühiskonnas, mis põlgab vallalisi naisi, kes on saanud lapse väljaspool abielu, ja hirmu sattuda taas lahutatud abikaasa või perekonna ohvriks.

Eelkõige soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 2011/95 artikli 2 punkti f määratluses sisalduv subjektiivne element („kes [...] ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla“), sealhulgas keeldumine kasutada perevägivalla ohvrite jaoks ette nähtud turvakodusid – ja seda nimelt aastatepikkuse „kinnipidamise“ väljavaate tõttu, mis ajendab paljusid vägivaldsesse perekonda tagasi pöörduma, kuna neil ei ole meessoost isikute ega pere tuge – on täiendava kaitse andmiseks piisav, kui esineb reaalne oht, et isik langeb – vaid ühe teoga toimepandava – aumõrva ohvriks.